

Thema: Industrie

Inhoud:

- 1) De huidige industrie
- 2) Limburg is weer economisch zorgkind
- 3) Limburg kan niet zonder zijn burens
- 4) Economie vaart wel bij productie in lagelonenland
- 5) Nederland kan wel zonder industrie

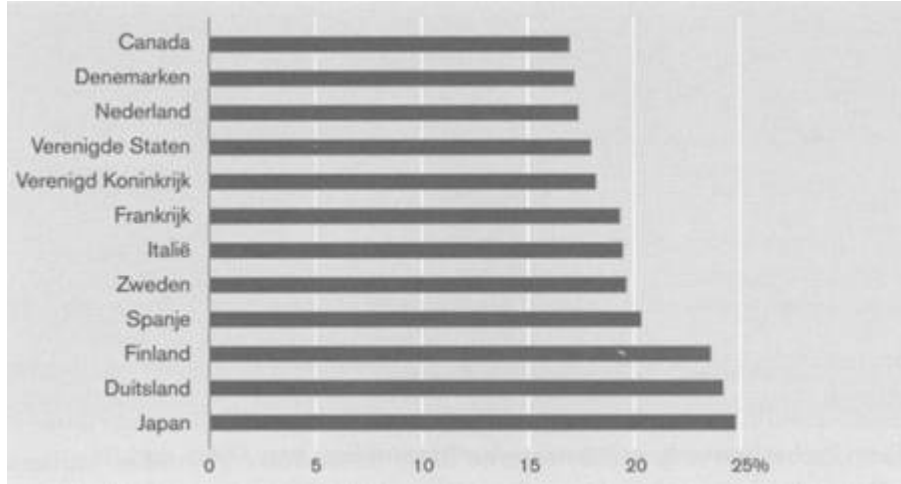
Inleiding

De Nederlandse beroepsbevolking bestaat uit ca. 6,6 miljoen mannen en vrouwen, waarvan ongeveer tweederde werkzaam is in de dienstverlenende sector, rond 25% in de industrie en circa 5% in de landbouw.

De sectoren industrie en dienstverlening zijn geconcentreerd in het westen van Nederland, de Randstad, het economisch sterkste gebied van Nederland en het gebied met de hoogste bevolkingsdichte van het land (rond 6 miljoen van de in totaal 15 miljoen Nederlanders wonen in de Randstad). De rest van Nederland is economisch zwakker. Om deze regionale verschillen te verwijderen, zijn al sinds de jaren vijftig enkele maatregelen genomen, die echter maar in vrij beperkte mate succesvol waren. De regionale verschillen zijn er nog steeds, tegenover het economische sterke westen staan een aantal economische probleemgebieden in het noorden, oosten en zuiden van Nederland.

De huidige industrie

Het aandeel van de industrie in de totale Nederlandse werkgelegenheid ligt aanmerkelijk lager dan het aandeel van de industrie in het bruto binnenlands product.

Figuur 3.11 - Procentueel aandeel van de industrie in het bruto binnenlands product van een aantal landen, 1995 - Bron: CBS - Index, maart/april 1999

Vergelijken we Nederland met een aantal andere landen dan zien we (figuur 3.11), dat ons land niet kan worden getypeerd als bij uitstek een industrieland.

Kijken we naar de huidige opbouw van de Nederlandse industrie (tabel 3.2), dan domineren:

- de voedings- en genotmiddelen industrie
- de olieraffinage en chemische industrie (vooral wanneer daarbij ook de verwerking van rubber en kunststoffen wordt betrokken)
- de metaalproducten en machine industrie en de elektrotechnische industrie
- de uitgeverijen en drukkerijen.

Klasse	Toegevoegde waarde	Arbeidsvolume
Voedings/genotmiddelen	19,3	17,9
Textiel/leer	2,3	4,8
Papier	3,0	2,6
Grafische nijverheid	9,3	10,7
Aardolie	2,7	1,1
Chemie/rubber/kunststoffen	19,5	11,8
Basismetale	3,7	3,2
Metaalproducten/machines	5,6	19,9
Elektronische industrie	11,3	10,9
Transportmiddelen	4,7	6,7
Overige	8,5	11,0

Tabel 3.2 - Toegevoegde waarde en arbeidsvolume in de industriële bedrijfsklassen: de top 10 eind 1995 Bron: CBS

Werknemers	Toegevoegde waarde
1 Elektronica	1 Basischemicaliën
2 Basischemicaliën	2 Elektronica
3 Drukkerijen	3 Tabak
4 Kunststofverwerking	4 Basismetalen
5 Constructiewerkplaatsen	5 Drukkerijen
6 Basismetalen	6 Kunststofverwerking
7 Brood/besluit	7 Bier
8 Meubelen	8 Constructiewerkplaatsen
9 Papier/karton	9 Zuivel
10 Zuivel	10 Papier/Karton

Tabel 3.3 - De top-10 industriële bedrijfspgroepen voor wat betreft werkgelegenheid en toegevoegde waarde in 1996 - Bron: CBS

In 1997 namen deze zes bedrijfsklassen 71% van de totale industriële werkgelegenheid voor hun rekening. Hun aandeel in het bruto binnenlands product is zelfs nog iets hoger, namelijk 75%. Deze situatie is al jaren redelijk stabiel. In 1985 was het aandeel van de genoemde bedrijfsklassen in de totale werkgelegenheid 70%, in 1970 toen de herstructurering van de kleding/textiel- en lederwaren nog niet was voltooid, was het toch ook al 63%. Een en ander illustreert dat de opbouw of samenstelling van de industrie, dit geldt ook voor een economie als geheel, zich eerder evolutionair dan revolutionair ontwikkelde.

Nu kleven er aan het werken met bedrijfsklassen zoals de voedings- en genotmiddelen industrie de nodige bezwaren. In zo'n bedrijfsklasse worden namelijk bedrijven samengevoegd met globaal een overeenkomstig product en/of productieproces: metaalproducten, chemische industrie. De activiteiten die in één zo'n bedrijfsklasse worden samengevoegd kunnen desondanks heel verschillend zijn. Zo behoren tot de voedings- en genotmiddelen industrie zowel de zuivelindustrie, de tabaksindustrie als de jeneverstokerijen. Ook voor wat betreft het toekomstperspectief bestaan er binnen één bedrijfsklasse grote verschillen. Zo behoren zowel de productie van stikstof kunstmest als van farmaceutische producten tot de chemische industrie. Voor farmaceutische producten groeit de markt sterk, voor kunstmest is dit in ons land niet meer het geval. Daarom is in tabel 3.3 een minder geaggregeerde indeling, een indeling op basis van bedrijfspgroepen, aangehouden om een meer gedetailleerd beeld te geven.

De elektronica-sector waartoe ook Philips behoort, levert op dit minder geaggregeerde niveau de meeste arbeidsplaatsen, gevolgd door de productie van basischemicaliën. In termen van toegevoegde waarde is de volgorde van deze twee 'toppers' precies omgekeerd, hetgeen andermaal wijst op een hoge toegevoegde waarde per werknemer in de chemie. Opvallend is de productie van tabak bij de toegevoegde waarde. In Nederland hebben buitenlandse bedrijven grote, uiterst moderne bedrijven voor de productie van sigaretten. In Bergen op Zoom staat een fabriek van Philip Morris, in Zevenaar één van British American Tobacco. Ook het belang van enkele andere belangrijke bedrijfspgroepen is direct te herleiden tot de aanwezigheid in ons land van een grote producent. Dit geldt bijvoorbeeld voor de productie van bier (Heineken), het belang van basismetalen (Hoogovens) en van zuivelproducten (Friesland Dairy Coberco, DMV-Campina).

Een andere werkwijze is gevolgd in de studies van Jacobs et al. (1990) en Minne (1992). Op basis van de clusterideeën van Michael Porter vinden Jacobs et al. (1990) dat Nederland sterk is op drie terreinen:

- ? voedingsmiddelen
- ? dienstverlening in transport
- ? olie- en chemie, vooral voor basisproducten.

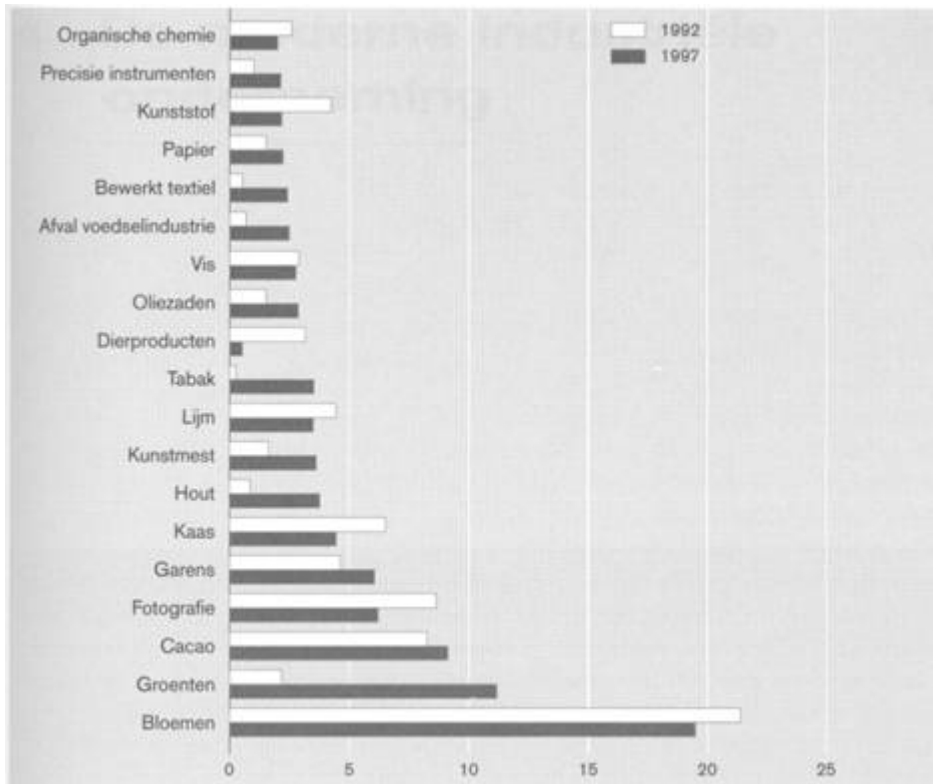
Zij constateren ook dat Nederland niet vooraan staat bij hightech activiteiten. Ook bij de productie van machines zou onze positie niet sterk zijn, uitgezonderd de productie van machines voor de voedingsmiddelen industrie. Minne (1992) onderscheiden ook een aantal voor de Nederlandse economie karakteristieke clusters. Dit zijn onder meer het `agro-industriële cluster, waartoe de voedingsmiddelen industrie behoort, het `diepzeehaven cluster, die onder meer de olie en petrochemische industrie omvat en een `Schiphol cluster: De laatste twee clusters kunnen in verband worden gebracht met onze internationale ligging en met de verkeersassen die voeren van onze beide mainports naar het Europese achterland.

In beide genoemde studies spelen exportgegevens een belangrijke rol. Zo gaan Jacobs et al. (1990) uit van het gegeven dat in 1986 het aandeel van Nederland in de wereldhandel 3.8% bedroeg. Bij producten met een hoger exportpercentage is sprake van een Nederlandse specialisatie. In tabel 3.4 is de top-10 binnen de industrie opgenomen. Daarin zijn de voedingsmiddelen en de chemie sterk vertegenwoordigd. Overigens moet ter nuancering wel worden opgemerkt dat sommige agrarische producten (snijbloemen, eieren, varkens, bloembollen) binnen de Nederlandse economie een nog sterkere positie innemen dan industriële producten.

Recent is door Hinloopen & Marrewijk (1999) een vergelijkbare analyse uitgevoerd. Als referentiebasis nemen zij echter niet zoals Jacobs et al. (1990) de wereldhandel, maar de export van de landen van de Europese Unie naar Japan. Ze hanteren daarbij de Balassa Index, een soort locatie quotiënt. Daarbij wordt het aandeel van een bepaald product, stel kaas, in de Nederlandse export gedeeld door het overeenkomstige aandeel voor de Eu-export naar Japan. Een waarde hoger dan 1 duidt op een relatieve (ten opzichte van de andere Eu-landen) oververtegenwoordiging of specialisatie. In figuur 3.12 zijn de Nederlandse specialisaties (waarden hoger dan 1) voor 1992 en 1997 weergegeven. Ook hier domineren producten uit de landbouw, de voedingsmiddelen industrie en de chemische industrie. De top-3 zijn bloemen, groenten en de met de Amsterdamse haven in verband te brengen cacao. De Nederlandse specialisaties blijken duidelijk af te wijken van die van andere West-Europese landen. In Finland voeren papier en hout de lijst aan, in Italië zijde, wol, kleding en schoenen, in Frankrijk vliegtuigen ...

Rang	Cluster	Sector-%	
1	V/D	Melkroom, geen poeder	53,1
2	V/D	Cacaopoeder, zonder suiker	48,6
3	P/CH	Gasvormige koolwaterstoffen	40,1
4	V/D	Cacaoboter	32,4
5	V/D	Varkensvlees	31,8
6	V/D	Stikstofhoudende meststoffen	31,8
7	P/CH	Ruwe alkyden	31,3
8	H/H	Elektrische lampen en buizen	30,6
9	P/CH	Acyclische koolwaterstoffen	30,3
10	V/D	Bier	29,6

Tabel 3.4 - De top-10 van Nederlands meest concurrerende industriële sectoren (naar aandeel in % op de wereldexportmarkt in 1986) - Bron: Jacobs et al. 1990, 29

Figuur 3.12 - De specialisaties binnen de Nederlandse economie: het aandeel van specifieke producten in de Nederlandse export naar Japan, gedeeld door het aandeel van deze producten in de Eu-export naar Japan - Bron: Hinlopen & Marrewijk, 1999, 256

http://med.hro.nl/steem/economische_geografie/Dictaat_Economische_Geografie.htm

Limburg is weer economisch zorgenkind

door Joost van Velzen 2004-10-20

Het gaat niet goed met Limburg. De afgelopen maanden werd een reeks bedrijven geplaagd door reorganisaties en zelfs sluitingen. Bij een voorspoedige economie hebben de zuiderlingen extra veerkracht, maar bij een kwakkelende conjunctuur ontstaat direct paniek in de tent.

AMSTERDAM - De krantenberichten van de laatste tijd liegen er niet om. Cementfabriek Enci in Maastricht schrapt 270 banen, voedingsconcern Nestlé loost 70 arbeidsplaatsen bij haar vestiging in Oostrum, Mosa Porselein in Maastricht sloot vorige week de deuren, International Paper, 'swerelds grootste papierconcern, overweegt de Heerlense vestiging met 100 werknemers af te stoten, en Nedcar in Born zet geleidelijk 900 uitzendkrachten op straat als gevolg van een tegenvallende vraag naar de Smart Forfour en de Mitsubishi Colt.

„En vergeet DSM niet, dat wel mooie winstcijfers laat zien, maar nauwelijks werkgelegenheid genereert", vult Math de Vaan aan. De Vaan is industrieel adviseur bij bureau Berenschot en hoogleraar internationale goederenstroom aan de universiteit van Tilburg.

Tegenover alle economische ellende staat slechts de komst van een vestiging van pakjesvervoerder DHL in Beringe en de uitbreiding van de containerterminal in Venlo.

De afhankelijkheid van de ruim vertegenwoordigde industrie in de provincie, is volgens De Vaan een nadeel voor Limburg: „Wij hebben onlangs berekend dat in de industrie van Brabant en Limburg samen 40000 banen worden bedreigd. En met elke verloren baan in de industrie, verdwijnt ook een baan in de dienstensector omdat steeds meer bedrijven zaken als salarisadministratie en schoonmaakwerkzaamheden uitbesteden. Feitelijk staan er dus 80000 banen op de tocht."

De Vaan vreest een verdere uittocht van bedrijven naar het buitenland omdat de 'randvoorwaarden' door buitenlandse investeerders als hinderlijk worden ervaren. „De belastingen zijn te hoog, er zijn te veel milieuregels en om iets voor elkaar te krijgen, moet er op te veel verschillende niveaus worden overlegd. Dat kan bijvoorbeeld de Saoedi's, die op het punt staan een paar miljard in een vroegere divisie van DSM te investeren, afschrikken."

Maar een teveel aan 'regeltjes' zou voor heel Nederland moeten gelden. Dus werpt de vraag zich op waarom juist Limburg zo conjunctuurgevoelig is. De cijfers spreken voor zich: waar de landelijke economie vorig jaar nog gemiddeld met een half procent kromp, schoot Limburg door met een daling van 1,2 procent, zo berekende het CBS. De Kamer van Koophandel van Zuid-Limburg meldt een stijging van het aantal faillissementen: dit jaar tot nu toe 96, tegenover 81 vorig jaar over dezelfde periode. De twee Limburgse Kamers van Koophandel - voor noord en zuid- publiceren ieder kwartaal een economische barometer voor de provincie. Die meet vooral de 'gevoelstemperatuur', met abstracte begrippen als een stijgend ondernemersvertrouwen of een terughoudende consument. Nergens harde cijfers die vooruitgang tonen.

„Toch zie ik het niet zo somber, want als het goed gaat, gaat het hier weer ietsje beter dan elders. Dat is weer het voordeel van veel industrie", zegt G. Waeijen, afdelingshoofd

economische infrastructuur van de provincie Limburg. „Nergens anders in Nederland werken zoveel mensen bij technologiebedrijven als hier in Limburg. En in die sector ligt de toekomst. Natuurlijk leunen wij sterk op de industrie en zijn we afhankelijk van de export. Maar er zitten hier ook veel kennisinstellingen. Als die nu eens meer zouden samenwerken met het bedrijfsleven, is er voldoende perspectief. Maar het is waar dat we er nog niet zijn met een beroepsbevolking die voor 20 procent in de industrie werkt, waar dat landelijk 13 procent is. Bovendien hebben we te maken met vergrijzing en dure arbeidskrachten", aldus Waeijen. De vele honderden miljoenen euro's staatssteun die na het sluiten van de mijnen de provincie werden ingepompt, hebben niet geleid tot een stabiele Limburgse economie.

Nog altijd is de overheid ten behoeve van de werkgelegenheid bereid diep door de knieën te gaan. Soms tevergeefs. Cementfabriek Enci uit Maastricht kon niet meer gered worden, ondanks het feit dat de provincie de protesten van de milieubeweging negeerde en de fabriek een vergunning gaf om tot 2034 naar mergel te graven. Een vervuilde Maas -het gevolg van graven naar mergel- woog kennelijk niet op tegen een, achteraf, vergeefse reddingspoging voor een kleine 300 arbeidsplaatsen.

(ca.670 woorden)

Limburg kan niet zonder zijn burens

door Martine Borgdorff
2005-03-19 TROUW

Hoe moet het verder met Limburg? De sectoren waaruit de provincie traditioneel haar werkgelegenheid haalt, zijn zieltogend. En nieuwe bronnen laten zich niet snel aanboren. Samenwerking met de burens biedt wel kans.

De Randstad is de motor van de Nederlandse economie en Limburg is de kofferbak. Op het provinciale discussieforum slaat een deelnemer de spijker op z'n kop: Limburg is het ondergeschoven kindje van de Nederlandse economie.

De provincie Limburg heeft het zwaar. De werkloosheid is er al decennia hoger dan in de rest van het land en voor de komende jaren valt weinig beterschap te verwachten.

Bedrijven als NedCar, Enci, DSM en Sphinx reorganiseren op grote schaal. Daarnaast krimpen rijksdiensten als het Kadaster en de Arbeidsinspectie in Roermond in, of denken erover helemaal uit de provincie te vertrekken. De gevolgen zijn voelbaar voor de Limburgers: zeker nu loopt de werkloosheid er sneller op dan in de rest van Nederland.

Veel alternatieven voor de oude werkgelegenheid zijn er vooralsnog niet. Het zware industriële accent speelt de Limburgse economie parten, zegt econoom Hans Kasper.

„Industrie is een conjunctuurgevoelige sector. Omdat Limburg altijd een groot aandeel van de werkgelegenheid in de industrie had, komt de huidige laagconjunctuur extra hard aan. Een alternatief is over te schakelen op een diensteneconomie. Maar dat vergt een culturele omslag die niet gemakkelijk is.”

Kasper, hoogleraar in Maastricht en directeur van economisch onderzoeksbureau Etil, trekt een vergelijking met het begin van de twintigste eeuw. Toen moest Limburg zien om te buigen van een agrarische naar een industriële economie. Ook dat ging niet zonder slag of stoot.

„Door die conjunctuurgevoeligheid heeft de Limburgse economie hogere pieken, maar ook diepere dalen dan de nationale economie”, zegt ook Gerard Ahn, beleidsmedewerker van het CWI Zuid-Oost Nederland. „De klap komt vaak wat later dan in de rest van het land. Maar als-ie komt, dan des te harder.”

De meest recente opdoffer wordt goed gevoeld, beaamt Ahn. En de werkgelegenheid die op dit moment verloren gaat in Limburg, komt niet meer terug. Daarvoor is de uittocht van de industriële sector al te ver. Maar alternatieve bedrijvigheid staat nog in de kinderschoenen.

Verbreding van de economische structuur, in bijvoorbeeld hoogtechnologische industrie, zakelijke dienstverlening of de zorg, is van levensbelang. Maar de randvoorwaarden voor een soepele omschakeling zijn niet optimaal. De opleidingen in de regio sluiten nog niet op aan op de veranderde arbeidsmarkt. Om nog maar te zwijgen van de beroepsbevolking.

„Het moeilijkst is het voor de generatie die twintig, dertig jaar in de industrie heeft gewerkt. Altijd ingezet voor dezelfde baas en dan opeens hoeft het niet meer. Die mensen vallen tussen wal en schip, met grote sociale gevolgen: zo dreigt in Limburg een tweedeling te ontstaan tussen hoog- en laagopgeleiden”, zegt Ahn.

Ook Kasper vreest een 'verloren generatie' van mensen die niet met de kenniseconomie kunnen meekomen. De vraag is of Limburg het nog wel alleen af kan. Kasper denkt van niet: „Om vooruit te komen moet de provincie eerst af van de nationale hinder die ze nu ondervindt. Samenwerking met Duitse en Belgische bedrijven in de grensstreek kan de werkgelegenheid weer op peil brengen. Maar dan moet de wet- en regelgeving wel veranderen.”

Op grens overschrijdende bedrijventerreinen lopen ze op dit moment tegen de meest krankzinnige zaken aan, zegt hij. „Telefoonlijnen die niet over de grens gaan, verschillende administraties voor Duitse en Nederlandse werknemers, noem maar op. Allemaal overbodige hobbels die de economische ontwikkeling van de regio onnodig ophouden. Vervangende werkgelegenheid is nodig voor Limburg. Maar er moet ook worden nagedacht over hoe de prachtige geografische ligging optimaal kan worden benut. Dat gebeurt nog veel te weinig.”

(ca. 600 woorden)

Economie vaart wel bij productie in lagelonenland

Door een onzer redacteurs NRC, 31 januari 2005

DEN HAAG, 31 JAN. De verplaatsing van bedrijfsactiviteiten naar lagelonenlanden is goed voor de Nederlandse economie. Het levert consumenten voordelen op in de vorm van lagere prijzen en het heeft nauwelijks invloed op de werkgelegenheid.

Dit staat in het onderzoeksrapport 'Visie op verplaatsing' dat staatssecretaris Van Gennip (Economische Zaken, CDA) vanmiddag naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. „Niet alleen bedrijven en consumenten, maar ook Nederland als geheel ontleent als open economie voordelen aan internationale specialisatie", aldus het onderzoek. „Het is een proces dat macro-economisch geen verliezers kent."

Het aantal bedrijven dat activiteiten verplaatst neemt weliswaar toe, maar er is geen sprake van een massale verplaatsing van bedrijfsactiviteiten naar lagelonenlanden. Het overgrote deel van de bedrijven (84 procent) in sectoren die hiervoor in aanmerking komen, houdt zich desondanks niet bezig met de verplaatsing van activiteiten naar het buitenland. Voor ondernemingen die wel activiteiten verplaatst hebben, of van plan zijn dit nog te doen, is het belangrijkste motief kostenbesparing.

Voorals arbeidsintensieve activiteiten worden naar lagelonenlanden verplaatst. De meeste verplaatsingen vinden plaats naar Oost-Europa, gevolgd door Zuid- en West-Europa. China (16 procent) en India (11 procent) zijn in opkomst.

In bijna de helft van de gevallen betreft het de verplaatsing van laaggeschoolde, veelal industriële arbeid. Maar ook hooggeschoolde productie, zoals in de ICT-sector, marketing en onderzoek, wordt al naar verschillende lagelonenlanden verplaatst.

Het onderzoek schat dat jaarlijks netto 9.000 banen door bedrijfsverplaatsingen uit Nederland verdwijnen. Hoewel het effect in specifieke sectoren aanzienlijk kan zijn en voor ontslagen werknemers ingrijpend is, is ongeveer 1,5 procent van het banenverlies in de afgelopen jaren direct aan 'offshoring' (verplaatsing) toe te rekenen, aldus het onderzoek. De verplaatsing leidt niet tot 'deïndustrialisering'.

(ca. 280 woorden)

Nederland kan wel zonder industrie

door Gijs Moes TROUW 2004-09-01

De industrie verdwijnt grotendeels uit Nederland, verwachten ondernemers. Ook de dienstverlening wil naar het buitenland vertrekken. Loopt de Nederlandse economie gevaar, of biedt offshoring juist kansen?

AMSTERDAM - De mijnen zijn gesloten, textiel en scheepsbouw zijn naar het buitenland vertrokken. Veel industriële bedrijven dreigen nu met vertrek. Smead zegt de productie van hangmatten alleen in Hoogezand te kunnen behouden als het personeel langer werkt voor hetzelfde loon. Philips heeft het maken van lampen, mixers, stofzuigers en beeldbuizen al grotendeels naar het buitenland verplaatst.

Is het verplaatsen van activiteiten naar het buitenland -offshoring in het jargon- echt zo'n bedreiging voor de Nederlandse economie? „Nee”, zegt Frank den Butter, hoogleraar algemene economie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. „Dit is een vanzelfsprekende ontwikkeling, die niet is tegen te gaan. Laagproductieve banen verdwijnen, hoogproductieve banen verschijnen.”

Adviesbureaus waarschuwen in enquêtes wel degelijk voor de toekomstige ontwikkelingen. De uitbreiding van de Europese Unie maakt het gemakkelijker om een fabriek in Oost-Europa op te zetten. Als het echt op goedkope en flexibele arbeidskracht aankomt, biedt Azië ongekende mogelijkheden. Volgens Ernst en Young verdwijnen dit jaar alleen in de ict al 15000 banen naar het buitenland. Collega-adviseur Berenschot doet er nog een schepje bovenop: Brabant en Limburg verliezen 'de komende jaren' 40000 industriebanen.

Maar de alarmerende enquêtes melden meestal niet dat buitenlandse investeringen in Nederland jaarlijks evenveel banen opleveren als er naar het buitenland verdwijnen. Volgens onderzoek van de Universiteit van Amsterdam „wijst niets op een substantiële verschuiving van werkgelegenheid of bedrijvigheid naar lagelonenlanden”.

Toch luidt ook minister Brinkhorst van economische zaken in zijn recente 'groeibrief' de noodklok. Brinkhorst haalt een onderzoek van Deloitte en Touche aan, waarin industriële bedrijven melden de komende tien jaar een derde van hun productie naar het buitenland te verplaatsen. De vakbeweging waarschuwt ook voor de gevaren van offshoring. Voorzitter Henk van der Kolk van FNV Bondgenoten wil bedrijven die banen verplaatsen een heffing laten betalen. Een onafhankelijke commissie moet beoordelen of de verhuizing terecht is.

Nutteloze adviezen, menen de onderzoekers van de UvA. De heffingen zullen de concurrentiekracht van het bedrijfsleven aantasten, de onafhankelijke toetsing is vooral 'paternalistisch'. Bovendien zijn belemmerende maatregelen voor grote bedrijven gemakkelijk te ontwijken.

Den Butter vindt dat Nederland gewoon moet blijven doen waar het altijd al goed in is geweest: handel drijven en productie wereldwijd regisseren. „Onze kracht ligt in het

organiseren van handel. Als je lampen goedkoper in Polen kunt maken, moet je dat doen. Wij moeten zorgen dat we die lampen verkopen, we moeten de regiefunctie behouden." Die regiefunctie kan op veel meer terreinen uitgebraat worden, meent Den Butter. „De baggeraars zijn een prachtig voorbeeld. Maar het kan ook in de bouw: aannemers schakelen onderaannemers in en kunnen zo goedkoop produceren, waar dan ook."

Ook al gaat de productie naar het buitenland, in Nederland blijft volgens Den Butter genoeg te doen. „Al dat regelen levert hier banen op. In inkoop en verkoop, maar ook in communicatie en technologie. Dat is waar we ons brood in de toekomst mee moeten verdienen." Dan moet Nederland wel meer werk maken van talenkennis en het uitwisselen van informatie, vindt Den Butter. Zo zou er een kennisinstituut voor de handel moeten komen.

De financiële dienstverlening, vooral in Amsterdam geconcentreerd, is voor Den Butter onlosmakelijk verbonden met de handelsactiviteiten. De hoogleraar trekt een vergelijking met New York. „Daar wonen ongeveer evenveel mensen als in Nederland, die allemaal hun geld verdienen in de handel en dienstverlening." Die rol moet Nederland binnen Europa ook vervullen, meent hij.

Maar ook financiële dienstverleners kunnen activiteiten naar het buitenland verplaatsen. Banken als ING en ABN Amro laten al it-werk in India doen. Ook komen klanten met telefonische vragen vaak ongemerkt bij een callcenter in het buitenland terecht. Tot nu toe zijn het vooral Amerikaanse bedrijven die hun callcenters naar het buitenland verplaatsen. In India zijn voldoende Engelssprekenden te vinden die de Amerikaanse klanten beleefd te woord kunnen staan.

Door taalproblemen leek het verplaatsen van callcenters voor Nederlandse bedrijven geen serieuze optie. Maar ook daar is iets op gevonden: een callcenter in Zuid-Afrika. Zo rendeert de Nederlandse handelsgeest uit de zeventiende eeuw nog altijd. (ca.680 woorden)

LEZERSREACTIE:

Niemand herinnert zich meer dat er ooit mijnen waren in Nederland.

Inderdaad is Nederland nog steeds een welvarend land ondanks het verlies van kolonien en basisindustrie. Nederland is ook klein en compact. De sluiting van mijnen en textiel was indertijd nog een ramp voor de getroffen regio's. Tegenwoordig worden economische veranderingen door de hele natie gevoeld en gedragen.

Ben je na lezing van dit stuk geneigd te denken. Toch is het verhaal me te economisch.

In alle westerse landen is nl door de globalisering waarvan offshore een symptoom is, een onderklasse ontstaan.

Opvallend aan die onderklasse is dat ze zo fundamenteel verschilt van haar lotgenoten in de lagelonen-landen. Ze maakt namelijk geen deel meer uit van de globale economie.

De westerse onderklasse zit niet in een callcenter en maakt geen broodroosters. Ze hoort er niet meer bij, bij de economische verbanden.

Zo gaat met de industrie niet zozeer de welvaart verloren maar wel de samenhang.

JoopFinland_(01-09-2004)